

Piet Teigeler

Soldatenhart

Houtekiet

Antwerpen / Utrecht

© Piet Teigeler / Uitgeverij Houtekiet 2015
Houtekiet, Katwilgweg 2, B-2050 Antwerpen
info@houtekiet.be
www.houtekiet.be

Omslag Wil Immink
© foto auteur Veerle Weverbergh
Opmaak www.intertext.be

ISBN 978 90 8924 374 4
D 2015 4765 50
NUR 330

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission of the publisher.

“In de 19e eeuw wordt er wel al concreet gesproken over de gevolgen van de fysieke impact van een ontploffende granaat. De trillingen verlammen de spiergroepen en zorgen ook voor hartneurose (het zogenaamde *soldier's heart*-syndroom). Een boek over het fenomeen zenuwuitputting wordt in 1880 gepubliceerd, maar het probleem wordt nog niet erkend als ziekte, de geesteszieken worden nog als profiteurs en bedriegers gezien.”

WIKIPEDIA

I

‘Daar,’ zei Oscar, ‘dat is ze: Ginger!’

Het rode haar waar de 14-jarige Eliane Cossey dat koosnaampje aan dankte, omlijstte een fris gezicht waarin gave tanden lachten. Net als alle andere mannen in het volle café zag ik, onder haar gesteven schort, de veerkrachtige borsten van een vroegrijpe vrouw. De jongste dochter van het café La Poupée was een belofte van leven in een stad die omringd werd door de dood.

Ik snoof de doordringende geur op van de chloorverbinding waarmee uniformen werden ontsmet. De jonge officieren aan de tafeltjes rondom ons koesterden zich behaaglijk in hun schone kleren, verliefd starend naar een engel in dit voorlopige paradijs. Tien kilometer verderop wachtten geduldig de luizen, de voetschimmel, het gifgas en de waanzin.

‘En straks met zijn allen naar het blauwe licht,’ teemde de derde man aan ons tafeltje.

‘Jij weet ongetwijfeld de weg, Hastings,’ zei Oscar schamper.

‘Niet bang zijn, jongetje,’ kaatste de Britse luitenant terug. ‘Je hoeft niet mee.’

Hoewel Oscar Cols de Schoten, mijn oude schoolkameraad, niet bepaald een geheim maakte van zijn seksuele geaardheid, getuigde die opmerking eens te meer van de scherpzinnigheid waarmee Arthur Hastings gesprekspartners kon inschatten.

‘Ik ben hier nog geen 48 uur,’ zei ik, ‘en als ik dat wilde zou ik zonder meer de weg kunnen vinden naar de bordelen met een blauwe lamp, waar alleen officieren welkom zijn en hoerenkasten met een rode lamp, waar de rest van de mannen terecht kunnen.’

‘Maar je zult natuurlijk wel wijzer zijn,’ lachte Hastings, ‘de veldhospitalen behandelen tegenwoordig meer venerische ziekten dan oorlogswonden.’

‘Waarmee we zo ongeveer ter zake zijn gekomen,’ zei Oscar.

Ik zuchtte en keek door het raam naar de overkant van de Grote Markt. Daar stond het stadhuis van Poperinge, waar de oude politiecellen nu dienden om deserteurs op te sluiten. Op de binnenplaats de executiepaal met, tien passen daar vandaan, de denkbeeldige streep waar het vuurpeloton achter moest staan.

Ik pakte het dunne dossier aan dat Oscar mij toeschoof en bladerde erin, terwijl mijn tafelgenoten zwijgend thee dronken.

‘Jefke werd betrapt naast het lijk van ene euh... Armand Schietecatte, een brancardier. De moordenaar zat onder het bloed en het mes in de borst van zijn slachtoffer was van hem. Tja, wat wil je dat ik daar aan doe, Oscar?’

‘Zo vanzelfsprekend als je dat zegt: “zijn” slachtoffer. Dat is wat het krijgsgerecht ook zal doen; één en één is twee, doodstraf, klaar. Maar er is wel een klein probleem.’

‘O?’

‘Jefke Verminne heeft die moord niet gepleegd. Hij is onschuldig.’

‘Daar heb ik nu altijd al bewondering voor gehad,’ zei Hastings, ‘een advocaat die rotsvast in de onschuld van zijn cliënt gelooft... tegen alle logica in.’

Oscar negeerde de sneer.

‘Jij kent Jefke,’ zei hij tegen mij. ‘Lijkt je dat iemand die als een gek met een mes gaat steken?’

Ja, ik kende Jefke en nee, het was onwaarschijnlijk dat deze Brusselse schandknaap een geweldsmisdrijf zou plegen. Hoewel het intussen veertien jaar geleden was dat ik hem en zijn klanten tot de orde moest roepen, wegens het irriterende nachtlawaai in de Maison de Mesens. Dat was een homobordeel op het Katelijneplein en ik was toen commissaris bij de gemeentepolitie van Brussel.

‘Er is veel water onder de brug gepasseerd sinds ik Jefke kende,’ zei ik.

‘Je vraagt je af waarom hij hier naartoe is gekomen,’ zei Oscar. ‘Uiterekend de Duitsers zijn tolerant voor pederasten.’

‘Om dezelfde reden als ik,’ zei ik. ‘De Boches vinden niet genoeg vrijwilligers om in Duitsland te gaan werken. Ze kunnen elk ogenblik besluiten om verplichte deportatie in te voeren.’

Luitenant Hastings keek ondoorgrondelijk. Wie de ware reden wilde kennen van mijn verschijnen in de Westhoek, zou die alvast niet van zijn gezicht aflezen.

‘Zullen we opstappen?’ vroeg ik.

Hastings pakte zijn *swaggerstick* en zijn kepie van de stoel naast hem. Oscar zette zijn handen op tafel en begon rechtop te komen, maar hij zakte terug op de zitbank.

‘Oorlogscrinoline noemen ze zo’n jurk,’ zei hij met een hoofdbeweging naar de ingang.

De dame die zelfbewust door de deur wandelde, die werd opgehouden door een Britse stafofficier, droeg een kuitlange rok onder een tuniek. Haar onderbenen in vleeskleurige zijden kousen waren zichtbaar en zij droeg hooggehakte schoenen met gekruiste enkelbanden.

‘Gay Paree,’ grijnsde Hastings met een kennersblik.

‘Niet alle hoeren zijn goedkoop,’ glimlachte Oscar met een zekere waardering in zijn stem.

Net als honderd andere ogen volgde ook mijn blik de sym-

fonie in reseda die naar een tafel liep, waar opspringende militairen haar luidruchtig begroetten. Prostitutie mocht dan al de belangrijkste nering in onbezet België zijn, voor kleurige kleding moest je wel krankzinnig veel geld uitgeven. Het gebrek aan kleurstoffen zorgde voor een veeleer vale damesmode.

‘Wie is ze?’ vroeg ik.

‘Haar ken ik niet,’ zei Oscar, ‘maar hem wel. Majoor Percy Wakefield Woods. Straks de zoveelste Baronet Sir Percy Wakefield, maar daarvoor moet eerst zijn vader dood.’

‘Als papa veilig in Engeland zit, staat Percy veel hoger op de lijst van Magere Hein,’ bedacht ik.

‘Vergeet het,’ sneerde Hastings. ‘Zijn soort gaat niet naar de oorlog om te sneuvelen.’

De opstandigheid in de stem van de geüniformeerde Arthur Hastings was totaal onverenigbaar met de in tweed gehulde gentleman, makelaar in verzekeringen, die ik zes jaar geleden in Brussel had gekend. Ook meester Oscar Cols de Schoten, bekend strafpleiter en playboy, zou twee jaar geleden nooit op het idee zijn gekomen om zich te vestigen in een achtergebleven gebied als de Westhoek. Dat hij daar pro deo een onderwereldfiguur zou verdedigen voor een krijgsgerecht, zou helemaal nooit bij iemand zijn opgekomen.

‘Twee jaar,’ zei ik terwijl wij de kinderkopjes van het plein overstaken, ‘is de oorlog echt nog maar twee jaar bezig? Het lijkt wel twee eeuwen.’

De gevangene was kaalgeschoren en ontluisd. Zijn gezicht was grijs, net als het veel te grote plunje dat ze hem hadden aangegeven, net als de muren van zijn cel. Het rook er naar bleekwater en angst.

‘We laten je overbrengen naar Veurne,’ zei Oscar. ‘Je bent Belg en je moet verschijnen voor een Belgisch krijgsgerecht.’

De mooie jongen die ik mij herinnerde was er niet meer. Er was ook geen mooie man voor in de plaats gekomen. Jefke Verminne was een doodvermoeid wezen met afzakkende gelaatstrekken en een lichaam dat het had opgegeven.

‘Ik heb Armand geen kwaad gedaan,’ zei hij en hij begon te snikken. Tussen zijn ademsnakken en snotophalen, hoorde ik hem ‘commissaris’ zeggen. Hij had mij dus herkend. Was de jonge man in mijn gezicht dan niet evenzeer teruggedeinsd van een werkelijkheid die niet te bevatten was? Was ik gemakkelijker te herkennen omdat ik niet paste in dit plaatje?

Ik had geen spiegel nodig om te zien dat Oscar en ik verschijningen waren uit een tijd die, wellicht onherroepelijk, voorbij was. Onze driedelige pakken van beige linnen, de slobkousen die onze gepoetste schoenen extra leken te doen glimmen en de strohoeden die ons zo beeldig afkleedden... wij waren het die gekostumeerd op het bal verschenen, niet de vele duizenden in grijs en kaki.

‘Ik zie je morgen,’ zei Hastings.

Hij draaide zich om en stapte, zonder verder commentaar, de cel uit.

Hij had niet gezegd dat ik stipt op tijd moest zijn, maar de commandotoon in zijn stem was onmiskenbaar.

‘Wat is er met hem?’ vroeg Oscar wantrouwend.

‘Hij is mijn vriendje in de Britse sector,’ zei ik. ‘Dankzij hem staan wij hier in de cel van jouw cliënt. Je moet geen gegeven paarden in de bek kijken.’

‘Jaja,’ grijnsde mijn oude klasmakker, ‘jij bent uit Brussel ontsnapt en, via Nederland, naar Engeland gevlucht. Mag ik het alstublieft raar vinden dat een man die twee jaar bezetting achter de rug heeft en die dan eindelijk de lucht van de vrijheid kan inademen, binnen de paar dagen weer op de boot zit. De boot naar hier, een stukje tot pap geschoten landbouwland,

waar niemand is die er niet door één of andere regering naartoe is gestuurd?’

‘Dat mes,’ zei Jefke Verminne, ‘dat is van mij, maar ik heb het aan Armand cadeau gedaan. Ze hebben me alles afgepakt, maar in mijn portemonnee zullen ze het muntje vinden dat hij er voor betaalde... Messen moet je nooit voor niks weggeven... dat brengt ongeluk!’

Oscar liet mijn blik los en keerde zich naar de jankende gevangene.

‘Ja, meneer Verminne,’ zei hij. ‘Leg het nu maar eens uit. Uw adres is in Veurne en Schietecatte was gelegerd in het veldhospitaal L’Océan in De Panne. Wat moesten jullie dan in Loker?’

‘Vw...voetbal,’ stotterde Jefke.

Hij veegde, met de mouw van zijn zakkerige hemd, de snot van zijn gezicht en vermande zich.

‘De Canadezen... vorige vrijdag. Het 58ste bataljon won van het 1ste... met drie nul.’

‘Hij is inderdaad opgepakt in het Canadese kantonnement in Loker,’ vorige vrijdag, 12 mei, om 17u15,’ beaamde Oscar.

‘Van Veurne, dwars door oorlogsgebied, naar Loker. Hoe ver is dat?’ vroeg ik. ‘Een kilometer of veertig? En dat allemaal voor een voetbalmatch?... Is dat overigens bevestigd? Dat die wedstrijd plaats vond?’

‘Wel... euh.. Ik had gehoopt dat ik daarvoor een beroep op jou kon doen, Henri. De MP’s werken niet bepaald voor de verdediging, hier!’

Ik keek mijn vriend met opgetrokken wenkbrauwen aan en hoopte dat mijn gezicht boekdelen sprak.

‘Hoe zijn jullie eigenlijk in Loker geraakt?’ vroeg Oscar aan de gevangene. ‘Meegelift met een kolonne?’

‘Ambulance,’ zei Jefke. ‘Royal Enfield.’

‘Royal Enfield? Een motorfiets?’

‘De sidecar is een brancard.’

Oscar keek mij aan. Ondanks de doem die in de cel hing, voelde ook ik mijn mondhoecken omhoog gaan. Een korporaal brancardier op zijn motorfiets, met een gekwetste onder een deken op de brancard, die zou de militaire politie niet alleen doorlaten, maar zelfs voorrang verlenen. Ik vroeg mij af waar de Enfield nu zou zijn. Ongetwijfeld ‘bevrijd’ door een Canadees die zijn geluk niet op kon.

‘Je zou ook naar De Panne moeten,’ zei Oscar. ‘Zien of ze daar een moto missen.’

‘Goede vriend,’ declameerde ik. ‘Zet uw oren maar eens goed open en begrijp eindelijk dat ik hier wat anders te doen heb dan ontlastende getuigen zoeken voor Jefke Verminne.’

‘O, ja? Wat dan?’

Daar had hij mij. Stom dat Hastings geen kant-en-klaar nepverhaal had geleverd. Ikzelf was te beduusd geweest door de bliksemsnelle opeenvolging van gebeurtenissen, na mijn ontscheping in Folkestone. Ik had ook niet kunnen vermoeden dat ik hier op Oscar zou botsen.

‘Ik... ik ben onderweg naar Frankrijk,’ stamelde ik. ‘Georgina bezoeken.’

‘Jouw partner, Georgina Demotte, zit al twee jaar in Parijs. Zij is daar de buurvrouw van mijn vader. Jij bent uit Engeland naar Le Havre gevaren of misschien naar Boulogne of Calais. Van daaruit ben je veel sneller in Parijs dan in Poperinge.’

‘Verdomme, Oscar. Je moet je niet met mijn zaken bemoeien

Ik kon mijzelf wel schoppen. Oscar was natuurlijk zelf hierheen gekomen vanuit Parijs. Hij had ongetwijfeld een tijdje bij zijn ouders gewoond in hetzelfde huis waar Georgina haar appartement had. De vader van Oscar, Omer Cols de Schoten, was onze huisbaas geweest in Brussel. Onze weldoener ook,

want mede dankzij hem was ons detectivebureau een succes geworden.

‘Ik heb nog geholpen om het geld van jullie Agence Hercule in veiligheid te brengen,’ zei Oscar schamper.

Ik keek schichtig naar de gevangene. Die had zijn oren gespitst, want er verscheen een berekende uitdrukking op zijn verlopen gezicht.

‘Luister, goede vriend,’ glimlachte Oscar. ‘Het gaat mij niets aan wat jij hier doet. Je maakt mij maar één of ander verhaal wijs. Maar het zou mij verwonderen als jij niet op zoek zou gaan naar de ware moordenaar van Armand Schietecatte.’

‘En wat voor natuurkracht zou mij hiertoe kunnen bewegen, beste Oscar?’

‘Het toeval.’

‘Wat voor toeval?’

‘Het onwaarschijnlijke toeval dat ik jou hier ontmoet... en het nog veel onwaarschijnlijker toeval dat niet alleen de beschuldigde een plaats heeft in jouw verleden, maar ook het slachtoffer.’

‘Schietecatte? Nooit...’

‘Toen wij beiden dertien jaar oud waren, oude maat, gebruikte Armand zijn burgerlijke naam niet, maar zijn kloosternaam... je mag drie keer raden hoe die luidde.’

Ik voelde mijn mond openzakken.

‘Broeder Aloysius,’ zei Oscar.

God, wat voelde ik mij ellendig.

Hoofdpijn, misselijk en verdwaasd. Zodra ik kreunend rechtop ging zitten, schoten mij flarden van de vorige avond te binnen.

Ik liet mij terugvallen op het bed. Gebloemd behangpapier, meubels van donker mahonie, een commode waar een lampetstel op stond. Op een stoel, bij het raam, lagen mijn kleren, netjes opgeplooid. Mijn bagage stond naast de klerenkast.

Het plafond, dat versierd was met gipsen guirlandes, begon om zijn as te tollen. Ik vloog recht en rende naar de commode. Ik had nog net de tijd om de kan uit de lampetkom te tillen, dan spoorde ik mijzelf binnenste buiten. Boven de zure reuk van braaksel, dreef een zweem van alcohol.

Ik doopte de punt van een handdoek in de waterkan en wreef mijn gezicht schoon. Ik had geslapen in mijn ondergoed, zei de spiegel. Ik had ook mijn sokken nog aan en de sokophouders hadden diepe afdrukken achtergelaten in mijn kuit.

Ik draaide mij gedegouteerd weg van mijn haar, dat in gepommadeerde pieken uit mijn hoofdhuid sproot en van mijn snor die er moedeloos bij hing.

Ik zat te snikken en ook Oscar had de tranen in de ogen. Mijn hoofd projecteerde allerlei beelden, maar dat ene stond scherp op mijn netvlies gebrand. Er was geroep en gelach en tabaksrook, maar Oscar en ik waren alleen, duidelijk gedefinieerd, alsof wij in de duisternis zaten, met een schijnwerper op ons gericht.

Het blad van de caf  tafel was van ongepolijst marmer en mijn schouders waren hoog opgetrokken vanwege de hikkende tranen. Ik hield mijn hand geklemd rond de diepgroene fles.